

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ

ಹರಲಾಲನ ಆರೋಗ್ಯ ದಿನೇದಿನೇ ಹದಗೆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಾಸ್ ಅಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ನೌಕರಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮದ್ಯದ ಮೇಲಿನ ಅಪಾರ ಮೋಹದಿಂದಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಕೈಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಹಣವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ತೊಳಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹರಲಾಲ. ಅಬ್ಬಾಸ್ ಅಲಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಇರುಸುಮುರುಸು ಆಗಿ ಹರಲಾಲನನ್ನು ಸಾಗಾಣುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ತುಲಸೀದಾಸ್ ಸೇಲ್ ಬಳಿ ಬಂದು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಲಾಪಿ ಆತನ ಮನೆಯ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಜ್ವರಕ್ಕೊಳಗಾದ ಹರಲಾಲ ಔಷಧಿ, ಊಟಕ್ಕೂ ಹಣವಿಲ್ಲದೆ ಒದ್ದಾಡಿದ. ದಿನೇದಿನೇ ಏರುತ್ತಿದ್ದ ಜ್ವರದಿಂದ ಏಳಲೂ ಅಶಕ್ತನಾದ ಹರಲಾಲ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ಕಾಸೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟ. ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಗ್ಲೂಕೋಸ್, ಔಷಧಿ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕನೊಬ್ಬ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಕರೆದು ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಗೂಟಕ್ಕೆ ನೇತುಹಾಕಿದ್ದ ತನ್ನ ಹಳೆಯ ಕೋಟು, ಪ್ಯಾಂಟನ್ನು ಖರೀದಿಸುವಂತೆ ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದರಿಂದ ಬರುವ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಮೋಸಂಬಿ, ಗ್ಲೂಕೋಸ್, ಗುಳಿಗೆಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆತ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಮೋಸಂಬಿ ತಿಂದು ಔಷಧಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಹಾಯಿನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಗಾಂಧಿ-ಇರ್ವಿನ್ ಒಪ್ಪಂದದ ಕಾವು, ಬ್ರಿಟಿಷರೊಡನೆ ನಿರಂತರ ಹೋರಾಟದ ಕಾವು ದೇಶವ್ಯಾಪಿ ಹಬ್ಬುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಪೂ ಆತಂಕ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಹರಲಾಲನ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಚಲಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಬಾಪೂ. ಇತ್ತ ಹರಲಾಲನಿಗೆ ಹತಾಶಭಾವ ಮಿತಿಮೀರಿತ್ತು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹರಲಾಲನಿಗೆ ಬಾಪೂ ಪತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಚ್ಚರಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂಬಂತೆ ಹರಲಾಲ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಆಗಿ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದುವುದಾಗಿ ಜಕಾರಿಯಾ ಸಾಹೇಬರಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಗಾಂಧಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ವ್ಯಗ್ರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು...

ಆದರೆ ಬಾ ಅವರು ಈ ಎಲ್ಲಾ ಘಟನೆಗಳ ನಡವಿಡ್ಡಾಗ್ಯೂ ಹರಲಾಲನ ಮತಾಂತರವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ನಂತರ ಹರಲಾಲ ನಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಇದ್ದಾನೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಸರಿಯಾಗಿ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಯ ಬಾ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಹರಲಾಲ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿರಲಿ, ಆದರೆ ಸುಖವಾಗಿರಲಿ ಎಂಬ ಸಂತಸದಿಂದ ಬಾ ಅವರು ಹೇಗೋ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹರಲಾಲನ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಯಾವುದೇ ಮಹತ್ವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಪೂ ಅವರು ಈ ಮೊದಲಿನಂತೆ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು, ಆದರೆ ದಿನೇದಿನೇ ಘಟಿಸುವ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಬಾ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತೀವ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದುಃಖ, ಆ ನೋವು ಬಾ ಅವರ ರಕ್ತದ ಕಣಕಣಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದವು.

***

ಮದ್ರಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಮದ್ಯವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹರಲಾಲನಿಗೆ ದೋಷ ಎಂದು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿತ್ತು; ಅವನು ಅಂದೇ ಮದ್ರಾಸ್ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಅಂದು ಮದ್ರಾಸ್ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಧ ಮುಸ್ಲಿಮರ ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪೇ ಸೇರಿತ್ತು; ಅವರು 'ಮೌಲ್ವಿ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಗಾಂಧಿಯವರಿಗೆ ಜಯವಾಲ್' ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಕೂಗಿ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮ್ ಅನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರು.

***

ಮರುದಿನ ಈ ಸುದ್ದಿ ದೇಶದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಾ ಅವರು ದೇವರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯ ದೈನಂದಿನ

ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಚೆಗೆ ಬಾ ಅವರು ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳ ಕೆಲವು ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಂದ ಓದಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಆಗ ಅವರು ತಕ್ಷಣ ದೇವದಾಸನಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದಿಸಿ, ಹರಲಾಲನ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆಯೇ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವದಾಸನಿಗೆ ಬಾ ಅವರ ಚಿಂತೆಯ ಅರಿವಿತ್ತು, ಅವನು ಇದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಇಂದೂ ಸಹ ಹೀಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಬಾ ಅವರು ಆಗ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು, ದಿಲ್ಲಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮದ್ರಾಸಿನ ಆ ಘಟನೆಯನ್ನು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದವು. ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದ ನಂತರ ಬಾ ಅವರ ವ್ಯಾಕುಲತೆಗೆ ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿತ್ತು. ಮಗನ ಮತಾಂತರದ ವೇದನೆಯನ್ನು ಅವರು ಹೇಗೋ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು, ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಅವರಿಂದ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಆಘಾತದಿಂದಾಗಿ ಜರಡಿಯಂತಾಯಿತು.

'ಅಮ್ಮಾ...' ದೇವದಾಸ ಕರೆದ. ಬಾ ಅವರು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರು ಉಕ್ಕಿ ಬಂತು. ಅವರು ಎದುರಿಗಿದ್ದ ದೇವದಾಸನನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಬಡಬಡಿಸಿದರು.

'ಅಮ್ಮಾ...ಅಮ್ಮಾ...' ದೇವದಾಸ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಾ ಅವರ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದ.

'ಹರಲಾಲ...ಹರಿ...ಹರಿ...ನೀನು...ನೀನು... ಇದೆಲ್ಲಾ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯ?' ಬಾ ಅವರು ಹರಲಾಲನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳಿದರು, 'ನಮ್ಮ ಜೀವನ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ನಮಗೆ ಎಂತಂಥ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೀಯ?'

ದೇವದಾಸನಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಬಾ ಅವರು ಶೂನ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ದೂರದ ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಗಿತ್ತು.

'ಹರಿ...' ಬಾ ಅವರು ಒತ್ತಿ ಬಂದ ಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದರು, 'ನನಗೇಗ ಬದುಕಲು ಸಹ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಏನೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವರ ಹೃದಯ ಆಘಾತಗಳಿಂದಾಗಿ ಚೂರುಚೂರಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ನಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಟವಾಡುವ, ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುವ ಪಾಪದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೀನೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯ, ಹರಿ? ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನೇ ದೂಷಿಸುವುದು ನಿನಗೆ ಶೋಭೆ ತರುವಂಥದಲ್ಲ...ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ ಹೊರತು ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ...ದೇವರು ಅವರಿಗೆ ಬಲವಾದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ...ಆದರೆ...ಆದರೆ... ಹರಿ, ನಾನು ಕೈಲಾಗದ ಮುದುಕಿ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.'

ಅವರು ತಮ್ಮ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಂಡರು. ದೇವದಾಸನಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವನು ಬಾ ಅವರ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಮೌನವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ದೇವದಾಸನ ಅಸ್ವತ್ಥವನ್ನೇ ಮರೆತಂತೆ ಬಾ ಅವರ ವ್ಯಥೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೊರ ಬಂತು, 'ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಕಳಂಕದ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕುಡಿದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ನಾನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಯಾರಿಗೂ ಮುಖವನ್ನೂ ಸಹ ತೋರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದರೂ, ನಿನ್ನ ಈ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ದೇವರು ಹೇಗೆ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಮನಸ್ಸು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ನೀನಲ್ಲಿದ್ದೀಯ ಎಂದು ಸುದ್ದಿ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ